

Vastaus valtuustoaloitteeseen tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä turvataitojen ottamisesta osaksi opetussuunnitelmaa

Valtuusto 31.05.2023 § 33

Leni Niinimäki (vihr.) ja 27 allekirjoittajaa teki kokouksessa valtuustoaloitteen, jotta tunne- ja vuorovaikutusopetus otettaisiin aktiivisesti mukaan opetukseen Nurmijärvellä.

Päätös

Aloite lähetettiin kunnanhallitukselle valmisteltavaksi.

Sivistyslautakunta 29.02.2024 § 12

Leni Niinimäki ym. (yhteensä 28 allekirjoittajaa) esittävät aloitteessaan (liitteenä), että Nurmijärvellä ryhdytään opettamaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä turvataitoja omana oppiaineenaan Tampereen malliin puoli tuntia viikossa osana soveltuvaksi katsottavan oppiaineen opetusta.

Tampereen kaupunki on aloittanut syyslukukauden 2023 alussa tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen opetuksen perusopetuksen 4. ja 6. vuosiluokilla. Taitojen opetus sisältyy osana ympäristöopin oppiaineeseen, jonka tuntijakoa on korotettu 0,5 viikkotunnilla 4. ja 6. vuosiluokilla. Tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen opetukselle on laadittu oma opetussuunnitelmansa, jonka sivistys- ja kulttuurilautakunta on hyväksynyt opetussuunnitelman liitteeksi.

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala on valmistellut aloitteeseen seuraavan vastauksen:

Tunteet liittyvät lähes kaikkeen inhimilliseen toimintaan. Tunteet ovat mukana aina, kun ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, ja siten tunteet ovat läsnä myös kaikissa opettamiseen ja oppimiseen liittyvissä prosesseissa. Vuorovaikutuksessa tarvitaan empatiaa. Empatia on kykyä eläytyä toisen ihmisen tunteisiin ja mielentiloihin, nähdä asioita toisen näkökulmasta. Se on osa sosiaalisia taitoja, ja sitä tarvitaan kaikissa ihmissuhteissa ja vuorovaikutuksessa. Myönteiset tunteet ja hyvä vuorovaikutus edistävät oppimista. Tunteet vaikuttavat muun muassa keskittymiseen, muistiin, päätöksentekoon sekä motivaatioon. Valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan tunteet, arvostukset, kokemukset ja vuorovaikutus toisten kanssa ohjaavat oppimisprosessia ja luovat perustan oppimiselle (Opetushallitus, 2014).

Tunne- ja vuorovaikutustaidot on tunnistettu ja tunnustettu osaamisena, jota tarvitaan yhteiskunnassa nyt ja tulevaisuudessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen yhteisen asiantuntijaelimen, OEF:n vuonna 2019 julkaisemassa 'Osaaminen 2035' -raportissa (OEF, 2019, s. 31–33) kymmenen tärkeimmän osaamisen joukkoon kuuluvat vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikaatiotaidot, joihin raportin mukaan kytkeytyy tunneälykkyyden tarve. Yhteiskunnan digitalisaation katsotaan vain korostavan näiden taitojen merkitystä tulevaisuudessa, kun automaatio lisää tarvetta sosiaaliselle kanssakäymiselle. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ja niiden opettamisen merkitys on noussut esiin myös julkisessa keskustelussa yhä enenevässä määrin.

Opetushallituksen (2022) mukaan tunnetaitojen opettelu alkaa itsehavainnoinnista ja omien kokemusten tunnistamisesta ja reflektoinnista. Opettajan omat tunne- ja vuorovaikutustaidot vaikuttavat siihen, miten hän opettajana kykenee opettamaan näitä taitoja oppilailleen. Opettajuuteen kuuluu jatkuvaa tunteiden aistimista ja tutkimista sekä vuorovaikutuksessa olemista. Opettaja toimii tärkeänä esimerkkinä oppilailleen omalla vuorovaikutuksellisella käytöksellään ja tunnekäyttäytymisellään. Lapsella tulisi olla mahdollisuus kokea ja jakaa tunteita erilaisten aikuisten kanssa, jotta lapsi oppisi säätämään tunteitaan erilaisissa tilanteissa.

Lasten ja nuorten kasvu- ja oppimisympäristöjen turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeää sekä persoonallisuuden kehityksen ja emotionaalisen järjestelmän vakiintumisen että oppimisen kannalta. Turvataitoja opeteltaessa opetetaan lapsille taitoja, joilla he voivat vähentää riskiä joutumasta kiusaamisen, alistamisen, väkivallan, houkuttelun, ahdistelun ja seksuaalisen hyväksikäytön tilanteisiin tai niihin joutuessaan osaavat suojella itseään ja puolustaa rajojaan. Turvataitojen opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kykyä tunnistaa ja puolustaa omia rajojaan sekä kunnioittaa myös toisten asettamia rajoja. Turvataitokasvatuksella edistetään oppilaiden itsearvostusta ja itseluottamusta, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, hyviä kaverisuhteita ja luottamusta tukipalveluihin. Osana turvataitojen opettamista tuetaan oppilaiden omanarvontunnon kehittymistä sekä tarjotaan välineitä pohtia vapaasti, kuka olen, mitä haluan ja mitä en halua.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen sisältyy tällä hetkellä käytössä olevaan perusopetuksen opetussuunnitelmaan:

”Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden.” (POPS 2014)

Tunnetaitoihin liittyvät tavoitteet ovat esillä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) niin laaja-alaisen osaamisen kuin oppiainekohtaistenkin tavoitteiden yhteydessä. Laaja-alaisen osaamisen koko perusopetusta koskevista yleistavoitteista tunnetaidot mainitaan osaamistavoitteessa ’Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot’ (L3), jossa tunnetaidoista on kirjoitettu seuraavaa: ”Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden.” (POPS, 2014, s. 22). Sen sijaan tavoitteesta L2 löytyy mainintoja myös yleisesti tunnetaidoiksi laskettavista taidoista: ”Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.” ”He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa.” ”Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen” (s. 21/L2 / yleinen osa).

Opetussuunnitelman tukena Nurmijärven peruskouluilla on käytössään erilaisia opetusmenetelmiä ja -materiaaleja (esim. Huomaa hyvä, MIELI ry:n materiaalit, KiVa-koulu).

Tunne- ja vuorovaikutustaitoja opitaan ja harjoitellaan aktiivisesti osana koulun päivittäistä arkea. Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot tukevat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista. Tunne- ja vuorovaikutustaidoilla on erityinen rooli lapsen ja nuoren mielenterveyden vahvistamisessa. Taitojen avulla vahvistetaan myös koko kouluyhteisön hyvinvointia, rakennetaan yhteisöllisyyttä sekä ehkäistään kiusaamista, syrjäytymistä ja yksinäisyyden kokemuksia. Tunne- ja vuorovaikutustaidot auttavat oppilaita ja opettajia rakentamaan koulusta turvallisen ja viihtyisän yhteisön, jossa kaikkien on hyvä olla ja kasvaa.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen suunnitelmallisen opettamisen ja oppimisen tueksi opetushenkilöstö tarvitsee lisää ymmärrystä niiden tärkeydestä sekä ajantasaista tietoa ja välineitä näiden taitojen edistämiseen ja oppilaiden psyykkisen hyvinvoinnin, voimavarojen ja vahvuuksien tukemiseen. Opettajien tulee tietoisesti ja pitkäjänteisesti edistää tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ymmärtää taitojen harjoittelun merkityksellisyys oppilaiden elämänhallinnan, oppimisen ja kasvun sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Koulu on yhteisö, johon kaikki lapset ja nuoret kuuluvat, joten se on myös paikka, joka voi pahentaa tai parantaa lasten hyvinvointia. Koulussa kaikki voivat oppia tunne- ja vuorovaikutustaitoja, jotka ovat tärkeitä taitoja koko elämää varten.

Edelleen esitetyn perusteella sivistys- ja hyvinvointitoimiala toteaa, että koulutuspalveluissa laaditaan lukuvuoden 2024–2025 aikana sisällöt ja tavoitteet tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen. Samalla päätetään, millä perusopetuksen vuosiluokilla ja minkä oppiaineen yhteydessä tunne- ja vuorovaikutustaitoja opetetaan. Laadinnan aikana arvioidaan, sisällytetäänkö turvataitojen opetus osaksi opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelman muutokset ja täydennykset otetaan käyttöön lukuvuoden 2025–2026 alussa.

Esittelijä

Sivistysjohtaja

Esitys

Sivistyslautakunta päättää antaa kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle esittelytekstin mukaisen vastauksen valtuustoaloitteeseen.

Valmistelija

Opetuspäällikkö Kati Luostarinen, puh. 040 317 2401

Opetustoimen asiantuntija Susanne Peltoniemi, puh. 040 317 4562

Päätös

Esitys hyväksyttiin.

Kunnanhallitus 18.03.2024 § 41

704/00.02.00.02/2023

Esittelijä

Kunnanjohtaja

Esitys

Kunnanhallitus päättää esittää valtuustolle, että se päättää

1. hyväksyä edellä annetun vastauksen valtuustoaloitteeseen sekä
2. todeta, ettei valtuustoaloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja valtuustoaloite todetaan loppuun käsitellyksi.

Päätös

Kunnanhallitus päätti esittää valtuustolle, että se päättää

1. hyväksyä edellä annetun vastauksen valtuustoaloitteeseen sekä

2. todeta, ettei valtuustoaloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja valtuustoaloite todetaan loppuun käsitellyksi.